

Kako se postaje uživateljom marihuane

Howard Becker

Preveo s engleskog: Damir Šoh

□ Nepoznat, no vjerojatno prilično velik broj ljudi u Sjedinjenim Državama uživa marihuanu. To čine unatoč činjenici da je takva aktivnost ilegalna i neopravdana.*

Fenomen uživanja marihuane privlači mnogo pažnje, posebice od strane psihijatarata i provoditelja zakona. Provedeno istraživanje, kao što je često slučaj s istraživanjima ponašanja koje se smatra devijantnim, uglavnom se bavi ovim pitanjem: zašto to čine? Pokušaji tumačenja uživanja marihuane uvelike se oslanjaju na pretpostavku da se prisutnost bilo koje konkretne vrste ponašanja u pojedinca može na najbolji način objasniti kao posljedica neke crte ličnosti koja ga predodređuje ili motivira da sudjeluje u takvom ponašanju. U slučaju uživanja marihuane, ova se crta obično određuje kao psihološka, odnosno kao potreba za maštanjem i bijegom od psihičkih problema s kojima se pojedinac ne usuđuje suočiti.¹

Mislim da teorije ovoga tipa ne mogu adekvatno objasniti uživanje marihuane. Zapravo, uživanje marihuane predstavlja interesantan slučaj za teorije devijantnosti jer ilustrira način na koji se devijantni motivi zapravo razvijaju tijekom iskustva devijantne aktivnosti. Ovaj složeni argument može

se sažeti ovako: umjesto da devijantni motivi vode u devijantno ponašanje događa se upravo obrnuto; devijantno ponašanje s vremenom stvara devijantnu motivaciju. Nejasni impulsi i želje - u ovom slučaju vjerojatno je najčešće u pitanju znatizelja o vrsti iskustva koje će marihuana proizvesti - transformiraju se u jasne obrasce djelovanja kroz društvenu interpretaciju fizičkog iskustva koje je samo po sebi nejasno. Uživanje marihuane jest funkcija pojedinčevog poimanja marihuane i načina na koji se ona može koristiti, a to poimanje se razvija kako pojedinčevo iskustvo s tom drogom raste.²

Istraživanje o kojemu se govori u ovom i sljedećem poglavlju bavi se karijerom uživatelja marihuane. U sljedećem razmatramo načine na koje pojedinac reagira na različite oblike socijalne kontrole koji se javljaju u vezi uporabe marihuane. Ono što ovdje pokušavamo shvatiti jest niz promjena u stavovima i iskustvu koje vode *uporabi marihuane radi užitka*. Ovakav način postavljanja problema zahtijeva objašnjenje. Marihuana ne izaziva ovisnost, barem ne na način na koji to čine alkohol i opijati. Uživatelj ne doživljava apstinencijsku mučninu i ne pokazuje neiskorjenjivu žudnju za drogom.³ Najčešći obrazac uporabe može se označiti

* Izvorni je tekst naslovljen "Becoming a Marihuana User", preuzet iz reizdanja (izv. 1963; reizdanje 1991) knjige Howarda Beckera *Outsiders*, New York: The Free Press, str. 41-58., op. prev.

¹ Kao primjere ovoga pristupa pogledaj sljedeće: Eli Marcovitz i Henry J. Meyers, "The Marihuana Addict in the Army", *War Medicine*, VI (prosinac 1944), str. 382-391; Herbert S. Gaskill, "Marihuana, an Intoxicant", *American Journal of Psychiatry*, CII (rujan 1945), str. 202-204; Sol Charen i Luis Perelman, "Personality Studies of Marihuana Addicts", *American Journal of Psychiatry*, CII (ožujak 1946), str. 674-682.

² Ovo teorijsko stajalište proizlazi iz diskusije G.H. Meada o predmetima, u: *Mind, Self and Society* (Chicago: University of Chicago Press, 1934), str. 277-280.

³ Usp. Rogers Adams, "Marihuana", *Bulletin of the New York Academy of Medicine*, XVII (studenj 1942), str. 705-730.

pojmom “rekreacijski”. Marihuana se koristi povremeno zbog užitka koji korisnik pronalazi u njoj, odnosno njeno korištenje predstavlja relativno ležeran oblik ponašanja u usporedbi s onim koje je povezano s uporabom droga koje izazivaju ovisnost. Izvještaj Odbora njujorškog gradonačelnika o marihuani potvrđuje ovaj stav:

Netko može biti provjereni pušač kroz dulje vrijeme i dobrovoljno odustati od marihuane bez žudnje za njom ili pokazivanja znakova apstinencije. Nakon određenog vremena, može je opet početi uživati. Drugi mogu ostati neredoviti pušači cigareta marihuane, pušeći jednu ili dvije tjedno, ili samo onda kada “društvena okolina” poziva na sudjelovanje. Jedan od naših istraživača bio je, s vremena na vrijeme, povezan s korisnikom marihuane. Istraživač bi spomenuo pitanje pušenja. To bi neupitno dovelo do prijedloga da dođu do pokoje cigarete marihuane. Tražili bi mjesto za pušenje (tea-pad), i ako bi bilo zatvoreno pušač i naš istraživač mirno bi nastavili prethodne aktivnosti kao što je, primjerice, razgovor o životu općenito ili igranje biljara. Očito nije bilo znakova koji bi ukazivali na frustriranost pušača zbog toga što nije mogao udovoljiti želji za drogom. Ovo smatramo vrlo važnim jer su iskustva uživatelja drugih narkotika upravo suprotna. Slična situacija koja bi uključivala ovisnika o morfiju, kokainu ili heroinu rezultirala bi kompulzivnom reakcijom ovisnika kako bi došao do droge. Ako bi bio u nemogućnosti doći do nje, došlo bi do očiglednih fizičkih i psihičkih manifestacija frustriranosti. Ovo se može smatrati vjerojatnim dokazom da ne postoji stvarna ovisnost u medicinskom smislu, povezana s uporabom marihuane.⁴

Korištenjem fraze “uporaba radi užitka”, želim naglasiti nekompulzivan i ležeran karakter takvog ponašanja. (Također želim izuzeti iz razmatranja one slučajeve u kojima se marihuana koristi samo radi prestiža, bez imalo užitka izvučenog iz pušenja.)

Istraživanje o kojem ću govoriti nije osmišljeno na način da može neupitno provjeriti teorije koje pušenje marihuane povezuju s nekom psihološkom crtom ličnosti uživatelja. Međutim, ono pokazuje da psihološka objašnjenja nisu sama po sebi dostatna za objašnjenje pušenja marihuane te da, možda, čak nisu niti potrebna. Istraživači koji pokušavaju dokazati takve psihološke teorije naišli su na dvije velike poteškoće, dosad neriješene na zadovoljavajući način, koje ovdje predstavljena teorija uspijeva izbjeći. Kao prvo, teorije zasnovane na tezi postojanja neke predodređujuće psihološke crte ličnosti ne mogu objasniti kako skupina uživatelja, koja se u svakoj studiji javlja u pozamašnom broju⁵, ne pokazuje crtu ili crte ličnosti za koje se smatra da uzrokuju takvo ponašanje. Kao drugo, psihološke teorije ne mogu objasniti veliku promjenjivost ponašanja pojedinca tijekom vremena s obzirom na drogu. Ista osoba u jednom trenutku neće biti u mogućnosti pušiti marihuanu radi užitka, dok će kasnije biti u mogućnosti te će biti voljna to činiti, a opet kasnije to neće moći činiti na takav način. Ove promjene, teško objašnjive pomoću teorije zasnovane na uživateljevim potrebama “bijega”, lako se mogu razumjeti kao posljedice promjena njegovog poimanja marihuane. Slično tome, ako uživateljom marihuane smatramo nekoga tko je naučio poimati marihuanu kao nešto što mu može pružiti užitek, onda nismo poteškoća pri razumijevanju da postoje uživatelji koji su psihološki “normalni”.

Tijekom istraživanja koristio sam meto-

⁴ The New York City Committee on Marihuana, *The Marihuana Problem in the City of New York* (Lancaster, Pennsylvania: Jacques Cattell Press, 1944), str. 12-13.

⁵ Usp. Lawrence Kolb, “Marihuana”, *Federal Probation*, II (srpanj 1938), str. 22-25; i Walter Bromberg, “Marihuana: A Psychiatric Study”, *Journal of the American Medical Association*, CXIII (1. srpnja 1939), str. 11.

du analitičke indukcije. Pokušao sam doći do opće tvrdnje o nizu promjena u stavovima pojedinca i iskustvima do kojih je uvijek dolazilo kada je pojedinac bio voljan i sposoban koristiti marihuanu radi užitka, a koje se nikada nisu javljale kada pojedinac nije bio voljan koristiti marihuanu radi užitka. Ova metoda zahtijeva da svaki slučaj obuhvaćen ovim istraživanjem potvrđuje hipotezu. Ako bi se pojavio slučaj koji ne bi bio sukladan s hipotezom, istraživač bi morao prilagoditi hipotezu slučaju koji dokazuje kako je prvotna ideja pogrešna.⁶

Kako bih razvio i provjerio svoju hipotezu o genezi pušenja marihuane radi užitka, proveo sam pedeset intervjua s uživateljima marihuane. Tijekom provedbe istraživanja bio sam profesionalni klupski glazbenik, a moji prvi intervjui rađeni su s ljudima koje sam upoznao u glazbenoj profesiji. Od njih sam zatražio da me spoje s drugim uživateljima koji bi bili voljni razgovarati sa mnom o svojim iskustvima. Kolege koje su radile na studiji o uživateljima opijata, omogućili su mi pristup nekolicini intervjua koji su sadržavali, uz materijale o opijatima, dovoljno građe o uživanju marihuane za provjeru moje hipoteze.⁷ Naposljetku, jedna

polovina od pedeset intervjua obavljena je s glazbenicima, dok je druga pokrila širok raspon ljudi, uključujući manualne radnike, strojare te ljude različitih zanimanja. Uzorak, naravno, ni u kojem smislu nije "slučajan"; pošto nitko ne poznaje narav populacije iz koje bi trebao biti izvučen, nemoguće je načiniti slučajni uzorak.

Tijekom intervjua s uživateljima, usmjerio sam se na njihovu povijest iskustva s marihuanom, tražeći osnovne promjene u stavovima prema marihuani te prema njenoj stvarnoj uporabi, kao i uzroke tih promjena. Kada je bilo moguće i primjereno, koristio sam žargon samog uživatelja.

Teorija počinje s osobom koja je u danom trenutku voljna probati marihuanu. (U slijedećem poglavlju diskutiram kako je došlo do toga.) Ona zna da drugi uživaju marihuanu kako bi se "napušili", no ne zna što to znači u bilo kojem konkretnom smislu te riječi. Znatizželjna je u vezi tog iskustva, ne zna kako to izgleda, a boji se da bi to moglo biti više nego što je tražila. Koraci koje ću opisati, ako se prođe kroz sve njih i zadrži stavove koji se razvijaju u toku, ostavljaju tu osobu voljnom i sposobnom da koristi marihuanu radi užitka kad god se za to ukaže prilika.

1. UČENJE TEHNIKE

Početak se obično ne napuši kada po prvi put proba marihuanu, pa je najčešće potrebno pokušati nekoliko puta kako bi se potaknulo to stanje. Jedno od objašnjenja moglo bi biti da se marihuana ne puši "ispravno", tj. na način kojim bi se unijela dovoljna doza da proizvede stvarne simptome intoksikacije. Većina uživatelja slaže se u tome da, ako

se želiš napušiti, marihuanu ne možeš pušiti kao duhan:

Uvučeš puno zraka, kužiš, i... ne znam kako bih to opisao, pljugu ne pušiš kao cigaretu, uvučeš puno zraka i puštiš ga da uđe duboko u pluća, zadržiš ga. Ostaneš tako što dulje

⁶ Ova metoda opisana je u: Alfred R. Lindesmith, *Opiate Addiction* (Bloomington, Indiana: Principia Press, 1947), 1. poglavlje. U literaturi se može naći prilično velik broj diskusija o ovoj metodi. Posebice pogledaj u: Ralph H. Turner, "The Quest for Universals in Sociological Research", *American Sociological Review*, 18 (prosinac 1953), str. 604-611, i literaturi koju je koristio.

⁷ Želio bih zahvaliti Solomonu Kobrinu i Haroldu Finestoneu na omogućavanju pristupa spomenutim intervjuima.

Bez korištenja takve ili slične tehnike⁸, marihuana ne proizvodi nikakav učinak, a korisnik se neće moći napuštiti:

Problem s takvim ljudima [koji se ne znaju napuštiti] je da jednostavno ne puše ispravno, i to je sve. Ili ne drže zrak dovoljno dugo, ili uzmu previše zraka, a premalo dima, ili obratno, ili tako nešto. Puno ljudi jednostavno ne puši ispravno, pa je normalna stvar da se ništa ne događa.

Ako se ništa ne dogodi, očito je nemoguće da ta osoba razvije poimanje marihuane kao nečega što se može koristiti radi užitka, te će, stoga, prestati s korištenjem. Prvi korak u nizu događaja do kojega mora doći, ako netko želi postati uživateljom, jest taj da mora naučiti koristiti prikladnu tehniku pušenja, tako da pušenje marihuane proizvede učinke zbog kojih će se njegovo poimanje marihuane promijeniti.

Takva je promjena, prema očekivanjima, rezultat sudjelovanja pojedinca u grupama u kojima se puši marihuana. U njima pojedinac uči pravilan način pušenja. To se može desiti kroz izravno učenje:

Pušio sam kao što pušim običnu cigaretu. Rekao mi je: "Ne, ne tako." Rekao je: "Vuci, ma znaš, povuci i drži u plućima... neko vrijeme."

Ja sam rekao: "Jel određeno koliko

2. UČENJE UOČAVANJA UČINKA

Čak i ako je savladana pravilna tehnika pušenja, može se desiti da se početnik ne može napuštiti, te stoga ne može poimati marihuanu kao nešto što se može koristiti radi užitka. Opaska jednog uživatelja upućuje na razlog nemogućnosti napušavanja, te naglašava idući nužni korak na putu postanka uživateljom:

dugo da držim?"

On je rekao: "Ma ne, drži dok ne poželiš ispustiti zrak, izdahni." Pa sam to i učinio tri-četiri puta.

Mnogi neiskusni korisnici srame se što ne znaju i, pretvarajući se da već znaju, moraju naučiti kroz manje izravne načine opažanja i oponašanja:

Izbrijo sam se da sam već puno puta zapalio [pušio marihuanu], kužiš. Nisam htio ispast papak pred likom. Kužiš, nisam imao pojma o tome - kako pušiti, šta će se desiti, ništa. Samo sam ga promatrao kao sokol - nisam skidao oči s njega ni sekundu, jer sam htio napraviti isto što i on. Gledao sam kako drži pljugu, kako puši, i sve. Onda kad mi je dao pljugu izbrijo sam se na kulera, kao da znam točno kako se to radi. Držao sam je isto kao i on i povukao dim isto kao i on.

Niti jedna osoba s kojom sam razgovarao nije nastavila koristiti marihuanu radi užitka ako nije naučila tehniku kojom je moguće potaknuti učinak marihuane. Tek kad je savladana tehnika pušenja, omogućen je nastanak poimanja marihuane kao nečega što se može koristiti radi užitka. Bez takvog poimanja njeno korištenje je besmisleno i osoba prestaje pušiti marihuanu.

U principu, vidio sam lika koji se napuštao do jaja, a nije imao pojma o tome.

[Čovječe, pa kako je to moguće?]

Pa, prilično je čudno, to ti mogu reći, al vidio sam to. Taj lik je zapalio sa mnom, tvrdeći da se nikad nije napuštao, jedan od onih likova, i totalno se razbio. I bio je ustrajan u tome da nije napušten. Tako da sam

⁸ Farmakolozi naglašavaju da je takav ritual ustvari vrlo djelotvoran način da droga dopre do krvotoka. Pogledaj u: R. P. Walton, *Marihuana: America's New Drug Problem* (Philadelphia: J. B. Lippincot, 1938), str. 48.

mu morao objasniti da zapravo je.

Što ovo znači? Sugerira da stanje napušenosti sadržava dva elementa: prisutnost simptoma prouzročenih pušenjem marihuane i prepoznavanje tih simptoma, te njihovo povezivanje s korištenjem marihuane. Zapravo nije dovoljno da samo učinak bude prisutan; on sam po sebi ne omogućava automatski iskustvo napušenosti. Uživatelj mora biti sposoban samome sebi objasniti koji su to učinci i svjesno ih povezati s pušenjem marihuane prije nego što je moguć takav doživljaj. Inače, bez obzira kakvi su stvarni učinci proizvedeni, on smatra da marihuana nema nikakvog učinka na njega: "Mislio sam da ili nije imalo utjecaja na mene, ili da drugi ljudi pretjeruju u opisu kako utječe na njih, znaš. Mislio sam da je to vjerojatno nešto psihički, kužiš." Takve osobe smatraju da je cijela stvar iluzija, te da želja za stanjem napušenosti vodi uživatelja da samog sebe obmane u vjerovanju da se nešto događa dok se, u stvari, ništa ne događa. One prestaju pušiti marihuanu, misleći da ona "nema utjecaja" na njih.

Međutim, početnik u pravilu ima vjere (razvijene kroz promatranje drugih koji se uspijevaju napušiti) da će marihuana zaista uzrokovati neki novi doživljaj, pa nastavlja eksperimentirati sve dok se to ne dogodi. Neuspjeh u nastojanju da se napuši zabrinjava ga, te je veća vjerojatnost da će pitati iskusnije uživatelje ili pokušati izazvati neko njihovo mišljenje o tome. U takvim razgovorima postaje svjestan nekih pojedinosti svog doživljaja koje nije primijetio, ili jest primijetio, ali ih nije uspio prepoznati kao simptome napušenosti:

Prvi put se nisam napušio... mislim da nisam dovoljno držao dah. Vjerojatno sam ga pustio, ma znaš, pomalo se bojiš. Drugi put nisam bio siguran, pa mi je on [partner u pušenju] rekao, kao pitao sam ga za neke simptome ili nešto, kako ću znati, ma znaš...

Pa mi je rekao da sjednem na stolicu. Sjeo sam - mislim da je bila barska stolica - i on reče "pusti da ti noge vise", i onda kad sam sišao stopala su mi bila stvarno hladna, kužiš.

I počeo sam osjećati to, kužiš. To je bilo po prvi put. I negdje tjedan dana nakon toga, tako negdje, stvarno sam se razbio. To je bilo prvi put da me uhvatila prava smijalica, kužiš. Onda sam stvarno znao da sam napušen.

Jedan od simptoma napušenosti jest intenzivna glad. U slijedećem slučaju početnik postaje svjestan toga i napuši se po prvi put:

Samo su me ismijavali jer sam, kao, jeo tako puno. Samo sam trpao [jeo] tako puno hrane, a oni su se samo smijali, kužiš. Ponekad bih ih pogledao, kužiš, pitajući se zašto se smiju, kužiš, ne znajući šta radim. [Pa, jesu li ti kasnije rekli zašto su se smijali?] Da, da, vratio sam se, "alo buraz, šta ima?" Kao, kužiš, kao da pitam "šta se događa?" i odjednom sam se osjećao nekako čudno, kužiš. "Čovječe, pa ti si napušen, kužiš. Razbio si se [napušio od marihuane]". Rekao sam "ma ne, jesam li?" Kao da ne znam što se događa.

Učenje se može odvijati i na manje izravan način:

Čuo sam puno manjih opaski drugih ljudi. Netko je rekao "noge su mi gumaste", i ne mogu se sjetiti svih opaski jer sam vrlo pažljivo pratio sve ove znakove koji govore o tome kako bih se trebao osjećati.

Prema tome, početnik, revnosta da osjeti takvo stanje, kupi od drugih uživatelja konkretne referente pojma "napušen" i takve predodžbe primjenjuje na vlastito iskustvo. Novi koncepti omogućuju mu da prepozna te simptome među vlastitim dojmovima i samome sebi objasni da se u njegovom

iskustvu događa “nešto posebno”, što može povezati s korištenjem marihuane. Tek kad bude u mogućnosti učiniti ovo, on može biti napušen. U slijedećem slučaju, kontrast između dva uzastopna doživljaja jednoga uživatelja razjašnjava ključnu važnost svjesnosti simptoma napušenosti, te nanovo naglašava važnu ulogu interakcije s drugim korisnicima pri stjecanju predodžbi koje tu svjesnost čine mogućom:

[Jesi li se napušio kada si pušio po prvi put?] Da, naravno. Iako, ako malo bolje razmislim, mislim da zapravo i nisam. Mislim, kao, taj prvi put bilo je manje-više kao lagana pijanost. Bio sam sretan, mislim, ma znaš šta mislim. No zapravo nisam znao da sam napušen, kužiš me. Tek kad sam se napušio po drugi put shvatio sam da sam i prvi put bio napušen. Tada sam znao da se događa nešto drugo.

[Kako si to znao?] Kako sam znao? Da se tebi dogodilo ono što se te noći dogodilo meni, vjeruj mi, znao bi. Svirali smo prvu stvar skoro dva sata - jednu stvar! Zamisli, čovječe! Popeli smo se na binu i svirali tu jednu stvar, počeli smo u 9. Kada smo završili pogledao sam na sat, a ono 10.45. Jedna stvar skoro dva sata. A nije se činilo kao nešto neobično.

Mislim, kužiš, čini ti takve stvari. Kao da imaš puno više vremena ili nešto slično. U svakom slučaju, kad sam to skužio, čovječe, bilo je to previše za mene. Znao sam da sam sigurno stvarno napušen il nešto da bi se takvo nešto moglo dogoditi. Kužiš, i onda su mi objasnili da ti čini takve stvari, imaš drugačiji osjećaj vremena i svega ostalog. Tako sam skužio da je to to. Tada sam znao. Kao, i prvi put sam se vjerojatno tako osjećao, kužiš, ali nisam znao šta se

događa.

Tek kad početnik postane sposoban napušiti se na ovaj način, nastavit će pušiti marihuanu radi užitka. U svakom slučaju u kojem je uporaba nastavljena, uživatelj je stekao neophodne predodžbe kojima samome sebi izražava činjenicu da je doživio nove dojmove uzrokovane marihuanom. Drugim riječima, da bi se uporaba nastavila nužno je ne samo uživati marihuanu na način koji proizvodi učinke, već također naučiti uočiti te učinke kada se jave. Na taj način marihuana kod uživatelja dobiva značenje nečega što se može koristiti radi užitka.

Kroz sve opsežnije iskustvo, uživatelj razvija sve veće razumijevanje učinaka koje marihuana proizvodi; nastavlja neprekidno učiti kako se napušiti. Pomno razmatra uzastopne doživljaje tražeći nove učinke, dok potvrđuje da se oni prijašnji i dalje javljaju. Iz toga izrasta stabilan skup kategorija za iskustvo učinaka marihuane, čija prisutnost omogućava uživatelju da se s lakoćom napuši.

Kada uživatelji steknu ovaj skup kategorija, oni postaju poznavatelji. Kao i poznavatelji finih vina, mogu reći gdje je određena biljka uzgajana i u koje doba godine je ubrana. Iako obično nije moguće provjeriti jesu li dana obilježja ispravna, istina je da oni razlikuju vrste marihuane, i to ne samo s obzirom na snagu učinaka, već i s obzirom na različite vrste simptoma koje proizvodi.

Da bi se uporaba nastavila, sposobnost opažanja učinaka marihuane mora ostati očuvana; ako nestane, uživanje marihuane prestaje. Ovu tvrdnju potkrepljuju dvije vrste dokaza. Prvo, ljudi koji počnu u velikim količinama konzumirati alkohol, barbiturate ili opijate, prestaju pušiti marihuanu, i to uvelike zato što gube sposobnost razlučivanja učinaka marihuane i učinaka druge droge.⁹

⁹ “Pušači konstantno tvrde da konzumacija viskija tijekom pušenja smanjuje učinak marihuane. Kažu da je vrlo teško ‘napušiti se’ dok piješ viski, te zbog toga pušači neće piti dok puše ‘travu’.” (New York City Mayor’s Committee on Marihuana, *The Marihuana Problem in the City of New York*, op. cit., str. 13).

Više ne znaju napuše li se od marihuane ili ne. Drugo, u slučajevima u kojima pojedinac uživa marihuanu u tolikim količinama da je konstantno napušten, bit će sklon osjećaju da marihuana nema učinka na njega, pošto nedostaje ključni element zamjetne razlike

između napuštenosti i uobičajenog stanja. U takvim okolnostima, korištenje će vjerojatno prestati u potpunosti, no samo privremeno kako bi uživatelj opet postao sposoban uočiti tu razliku.

2. UČENJE UŽIVANJA U UČINCIMA

Još je jedan korak potreban kako bi uživatelj, koji je dosad naučio kako se napušiti, nastavio pušiti marihuanu. Mora naučiti uživati u učincima koje je upravo naučio uočavati. Dojmovi proizvedeni uživanjem marihuane nisu automatski ili nužno ugodni. Ukus za takvo iskustvo stječe se društvenim putem, te nije drugačiji od stečenih ukusa za kamenice ili suhi martini. Uživatelj osjeća vrtoglavicu i žeđ; zuji mu u glavi; pogrešno procjenjuje vrijeme i udaljenost; Jesu li ove stvari ugodne? Nije siguran. Ako želi nastaviti uživati marihuanu, mora odlučiti da jesu. Inače će napušavanje, iako je dovoljno stvaran doživljaj, biti neugodan doživljaj koji će radije izbjegavati.

Učinci marihuane, uočeni po prvi put, mogu biti fizički neugodni ili barem nejasni:

Počelo je djelovati, i nisam znao što se događa, znaš, što je to, i osjećao sam mučninu. Hodao sam po sobi, hodam po sobi pokušavajući skulirati, kužiš; na prvu me je prestrašilo, kužiš. Nisam navikao na takav osjećaj.

Uz to, početnička naivna interpretacija onoga što se događa može ga dodatno zbuniti i prestrašiti, posebno ako odluči, što mnogi čine, da je poludio:

Osjećao sam da sam poludio, kužiš. Sve što su mi ljudi radili samo me je ispaljivalo. Nisam mogao razgovarati, i razum je odlutao, i po glavi mi se vrte, auu, nemam

pojma, čudne stvari, ko da ziku čujem drugačije... osjećam da ni sa kime ne mogu razgovarati. Totalno ću popizdit.

S obzirom na ovo tipično zastrašujuće i neugodno prvo iskustvo, početnik neće opet pušiti osim ako ne nauči redefinirati te dojmove kao ugodne:

Ponudili su mi i probao sam. Reći ću ti ovo. Nisam uopće uživao. Mislim, nisam pronašao ništa u čemu bih mogao uživati. [Pa, jesi li se napušio kada si pušio?] O da, definitivno sam to osjetio. Ali nisam uživao u tome. Mislim, osjetio sam mnoge reakcije, ali to su uglavnom bile reakcije straha. [Bio si prestrašen?] Da. Nisam uživao. Nisam se mogao opustiti, kužiš. Ako se ne možeš opustiti, onda ne možeš ni uživati, barem tako mislim.

U drugim slučajevima prva iskustva bila su također definitivno neugodna, no osoba jest postala uživateljom marihuane. Međutim, to se dogodilo tek nakon što joj je kasnije iskustvo omogućilo da redefinira dane dojmove kao ugodne:

[Prvo iskustvo ovoga čovjeka bilo je iznimno neugodno, uključivalo je izobličenje prostora i vremena, divlju žeđ i paniku proizašlu iz ovih simptoma.] Nakon prvog puta nisam pušio, otprilike, rekao bih deset mjeseci do godine dana... to nije bila stvar karaktera; nisam pušio zato što sam se toliko prestrašio, biti tako napušten.

I nisam htio opet prolaziti kroz to, mislim, moja je reakcija bila "pa, ako ovo nazivaju biti napušen, ne pušim [ne volim] to."... Tako da nisam pušio skoro godinu dana...

Pa, ekipa je počeli pušiti, pa sam i ja opet počeo. No nisam više osjećao onakve stvari, nisam imao reakciju sličnu početnoj, nakon što sam opet počeo pušiti.

[Kroz interakciju s prijateljima uspio je pronaći užitak u učincima marihuane i, s vremenom, postao je redoviti korisnik.]

Ni u kojem slučaju uživanje marihuane neće biti nastavljeno bez redefiniranja dojmova kao ugodnih.

To se redefiniranje u pravilu dešava kroz interakciju s iskusnijim uživateljima koji, na različite načine, uče početnika kako da pronađe užitak u doživljaju koji je isprva tako zbujujući.¹⁰ Oni ga mogu uvjeravati u kratkotrajnost neugodnih dojmova i umanjiti njihovu ozbiljnost, dok u isto vrijeme skreću njegovu pažnju na ugodnije aspekte situacije. Iskusni uživatelj opisuje kako se on nosi s početnicima:

Pa, ponekad se poprilično napuše. Prosječna osoba nije spremna na to, i ponekad je taj doživljaj pomalo zastrašujući za nju. Mislim, već su bili pijani, a ovako se razbiju od trave više nego ikad i ne znaju što im se događa. Zato što misle da će se napušiti sve više, više, više dok ne izgube razum ili počnu raditi čudne stvari ili tako nešto. Moraš ih, kao, uvjeriti, objasniti da zapravo neće poludjeti ili nešto slično, da će sve biti u redu. Samo ih trebaš razgovorom izvući iz straha. Nastaviti razgovarati s njima, uvjeravati, govoriti kako je sve OK. I početi svoju priču, tipa "i meni se dogodila ista stvar. Kroz vrijeme ćeš naučiti uživati u tome." Trebaš samo tako nastaviti; uskoro ćeš ih razgovorom izvući iz straha. Uz to, oni vide da i ti činiš istu stvar i da ti se ništa

strašno ne događa, pa im to daje više samopouzdanja.

Iskusni uživatelj također može naučiti početnika da više pazi na količinu dima koju uvlači, tako da može izbjeći neke vrlo neugodne simptome dok, istovremeno, zadržava one ugodne. Na poslijetku, on uči početnika da "kroz vrijeme može naučiti uživati u tome". Uči ga kako te nejasne doživljaje, prethodno doživljene kao neugodne, može doživjeti kao ugodne. Slijedeći slučaj tiče se iskusnijeg uživatelja čiji se ukus pomjerio u ovom smislu, pa njegove opaske imaju olakotni učinak na druge pri takvom redefiniranju:

Počelnica je imala svoje prvo iskustvo s učincima pušenja marihuane i počela prestrašeno hysterizirati. "Osjetila je da je napola vani, a napola u sobi" i iskusila niz alarmantnih fizičkih simptoma. Jedan od prisutnih, iskusnijih uživatelja rekao je "krivi se jer se tako napušila. Dao bih sve da se mogu tako napušiti. Već godinama se nisam tako napušio."

Ukratko, ono što je nekad bilo zastrašujuće i neugodno, nakon što je izgrađen ukus za to, postaje ugodno, poželjno i traženo. Užitak se javlja preuzimanjem povoljne definicije takvog iskustva koju pojedinac stječe preko drugih. Bez toga, uživanje marihuane neće se nastaviti, jer neće predstavljati nešto što se može koristiti radi užitka.

Uz to što predstavlja nužan korak u postavljanju uživateljom, ovo predstavlja važan uvjet za daljnje korištenje. Često se događa da iskusni uživatelj iznenada doživi neugodno ili zastrašujuće iskustvo, koje ne može definirati kao ugodno, bilo zato što je koristio veću količinu marihuane nego obično, bilo zato što je marihuana koju je pušio kvalitetnija nego što je to očekivao. Uživatelj doživljava utiske koji sežu onkraj njegovog

¹⁰ Charen i Perelman, *op. cit.*, str. 679.

poimanja napuštenosti, te se nalazi u otprilike istoj situaciji kao i početnik - neugode i prestrašenosti. Za to može okriviti preveliu količinu marihuane i jednostavno biti oprezniji u budućnosti. No isto tako ova ga situacija može potaknuti da nanovo promisli svoj stav prema marihuani i, shodno tome, zaključi da mu više ne pruža užitak. Kada se ovo dogodi, a za time ne uslijedi redefinicija marihuane kao nečega što može pružiti užitak, korištenje prestaje.

Vjerojatnost pojavnosti takve redefinicije ovisi o stupnju uključenosti pojedinca u takve aktivnosti s drugim uživateljima. Kada je ta uključenost intenzivna, pojedinac će lako odgovoriti od protivljenja korištenju marihuane. U slijedećem slučaju, s druge strane, iskustvo je bilo vrlo uznemirujuće, što je rezultiralo skoro potpunim isključenjem iz sudjelovanja. Korištenje je prestalo tijekom tri godine da bi ponovno počelo kada je splet okolnosti, među kojima je važno obnavljanje veza s korisnicima, omogućilo redefiniciju naravi marihuane:

Bilo je previše, kao povukao sam samo par dimova, i nisam mogao niti izdahnuti, tako sam se napušio, i stvarno sam se iskrivio. U podrumu kužiš, jednostavno nisam više mogao ostati dolje. Srce mi je stvarno jako udaralo, kužiš, bio sam lud; mislio sam da ću totalno poludjeti. Tako sam izašao iz podruma, a ovaj drugi lik, totalno izbezumljen, kaže "nemoj, nemoj me ostavljati čovječe. Ostani." Nisam mogao ostati.

Izašao sam van, bilo je hladno, mislio sam da umirem, a kaput mi je bio raskopčan; oblio me znoj, sav sam isparavao. Iznutra sam osjećao..., i hodao sam dalje, nakon dvije ulice pao sam u nesvijest iza grmlja. Ne znam koliko dugo sam ležao tamo. Probudio sam se, osjećao sam se grozno, uopće to ne mogu opisati, pa sam otišao u kuglanu, čovječe, pokušavao sam se ponašati

normalno, igrati biljar, kužiš, ponašati se stvarno normalno, a nisam mogao niti ležati niti stajati niti sjediti, pa sam otišao prileći gdje se obično odmara osoblje kuglane, i to mi nije pomoglo, pa sam otišao kod doktora. Htio sam ući u ambulantu i reći doktoru da mi skрати muke... jer mi je srce tako jako udaralo, kužiš... Tako sam se krivio preko cijelog vikenda i počinjao ludjeti, vidio čudne stvari i prolazio pravi pakao, znaš, svakakve abnormalne stvari... Tada sam jednostavno prestao na duže vrijeme.

[Otišao je k doktoru, koji je njegove simptome odredio kao živčani slom uzrokovan "živcima" ili "brigama". Iako više nije uživao marihuani, ponekad bi osjećao iste simptome, što ga je navelo da posumnja kako je "sve to zbog njegovih živaca".] Tako sam se jednostavno prestao amarati, kužiš; negdje oko tri godine kasnije opet sam zapalio. Jednostavno bih povukao par dimova, kužiš. [Prvi put nakon pauze zapalio je u društvu istog onog prijatelja s kojim je pušio kada se dogodio prethodni incident.]

Dakle, osoba ne može početi koristiti marihuani radi užitka, ili nastaviti koristiti je radi užitka, ako ne nauči definirati njene učinke kao ugodne, odnosno ako marihuana za nju ne postane i ostane nešto pomoću čega se može postići užitak.

Ukratko, pojedinac će moći koristiti marihuani radi užitka jedino ako prođe proces kroz koji uči kako ju shvatiti kao nešto što se može koristiti na takav način. Nitko ne postaje uživatelj bez (1) učenja pušenja marihuane tako da proizvede stvaran učinak; (2) učenja prepoznavanja učinaka i njihovog povezivanja s njenim korištenjem (drugim riječima, učenja kako se napušiti); i (3) učenja uživanja u tom iskustvu. Tijekom tog procesa osoba razvija sklonost ili motivaciju prema korištenju marihuane koja nije posto-

jala, i nije mogla postojati kada ju je počeo koristiti, jer to uključuje određeno poimanje marihuane, te ovisi o njemu, koje se moglo razviti jedino iz neke vrste ovdje opisanog stvarnog iskustva. Tek po završetku ovog procesa osoba je voljna i u mogućnosti koristiti marihuanu radi užitka.

Sažeto rečeno, ta je osoba naučila odgovoriti sa "da" na pitanje "Je li to zabavno?" Smjer daljnjeg uživanja marihuane ovisi o njenoj sposobnosti da nastavi odgovarati sa "da" na ovo pitanje. Uz to, daljnje uživanje ovisi i o tome hoće li biti spremna odgovarati sa "da" i na druga pitanja koja se javljaju kada postane svjesna implikacija činjenice

da društvo ne odobrava takvo ponašanje: "Je li to primjereno?", te "Je li to moralno?" Jednom kada stekne sposobnost uživanja pri pušenju marihuane, time će biti omogućeno njeno daljnje korištenje. Pitanja moralnosti i primjerenosti, potaknuta reakcijama društva, mogu se umiješati i sputavati uživanje pojedinca, no samo uživanje i dalje je moguće u smislu njegovog poimanja marihuane. Takav čin postaje nemogućim jedino kad sposobnost uživanja u iskustvu napušenosti nestane, i to kroz promjenu uživateljevog poimanja marihuane uzrokovanu određenom vrstom iskustva vezanog uz sam čin. ■